

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Ю.В.Герасименко, асистент

Вінницький державний аграрний університет

У статті розкривається сутність інвестиційного процесу в контексті таких суміжних до нього категорій, як інвестиційна сфера, інвестиційний ринок, інвестиційна пропозиція, інвестиційний попит, суб'єкти інвестиційних відносин та побудовано загальну модель інвестиційного процесу

В статье рассматривается суть инвестиционного процесса в контексте таких смежных с ним категорий как инвестиционная сфера, инвестиционный рынок, инвестиционное предложение, инвестиционный спрос, субъекты инвестиционных отношений и построена общая модель инвестиционного процесса.

Вступ. У стабільному розвитку економіки будь-якої країни інвестиційному процесу належить визначальна роль, практично це індикатор соціально-економічного розвитку. Ослаблюється роль інвестиційного процесу — зразу же виникає деформація в економіці, її стагнація, а з плином часу (при дійсному застої в інвестиційному процесі) можуть виникати процеси руйнування економіки. Активізація ж інвестиційного процесу призводить до збільшення масштабів впровадження у виробництво досягнень науки і техніки, а на цій основі підвищується продуктивність праці як на рівні економіки країни, її галузей, регіонів, так і на рівні підприємств.

Аналіз стану наукової розробки проблем інвестиційного процесу у зарубіжній та вітчизняній літературі свідчить, що вченими створено підґрунтя для його подальшого вивчення. І вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж., Боди З., Кейн А., Маркус А., Гитман Л., Джонк М., Федоренко В., Гайдучький А., Гуткевич С., Пересада А., Кісіль М., Гуткевич С. та ін. Водночас одностайності, особливо серед вітчизняного дослідницького загалу щодо розуміння сутності інвестиційного процесу немає, що і стало підставою для проведення даного дослідження.

Мета досліджень. Метою даного дослідження є визначення сутності інвестиційного процесу як економічної категорії, оскільки це сприятиме подальшому розвитку теорії та практики управління інвестиційними процесами як на рівні регіону, так і окремих галузей економіки.

Результати досліджень. Перш за все, зупинимось на вже існуючих підходах до визначення сутності інвестиційного процесу. Результати дослідження відображені в таблиці.

Як показують дослідження, є деякі розбіжності в тлумаченні сутності інвестиційного процесу, що зумовлено різними підходами до об'єкта, предмета та цілей інвестування. Але, узагальнюючи вище наведені підходи, зазначимо, що в зарубіжній літературі переважає думка, яка пов'язує інвестиційний процес з рухом цінних паперів, а вітчизняні автори цей процес пов'язують з обґрунтуванням і реалізацією інвестиційних проектів (об'єктів реального інвестування, які обґрунтовані бізнес-планом). І це, на нашу думку, пов'язано з превілюванням в Україні реальних інвестицій над фінансовими.

На нашу думку, розглянуті підходи до визначення сутності інвестиційного процесу носять вузький характер, оскільки не враховують всі сторони даного економічного явища, яке має свою логіку і розвивається у відповідності з економічними, соціологічними та іншими законами.

Інвестиційний процес — це складна система взаємопов'язаних елементів (суб'єкти, об'єкти, умови, результати) [1], що вимагає комплексного підходу до визначення сутності даної економічної категорії.

Інвестиційний процес ґрунтується на особливостях виникнення надлишкових коштів у одних суб'єктів господарювання і потреби в інших [2]. Отже, можна говорити про двоїстий характер інвестицій, що виступають, з одного боку, як ресурси (інвестиційний капітал), а з іншого боку — як вкладання (інвестиційні товари) [3]. Потреба і надлишок інвестицій можуть виникати у підприємств і організацій, держави і населення [4]. Такого роду взаємовідносини суб'єктів господарювання формують інвестиційний ринок. Отже, ринок інвестицій характеризується пропозицією інвестицій-

ного капіталу з боку інвесторів, що виступають при цьому в ролі продавців, і попитом на інвестиції з боку суб'єктів інвестиційної діяльності, що виступають у ролі покупців [3]. При цьому варто зазначити, що необхідною умовою, властивою ринковим відносинам конкурентного типу, при відносно стабільному інвестиційному попиті є випереджаючий розвиток інвестиційної пропозиції. Врівноваження інвестиційного попиту та пропозиції проходить через механізм ціноутворення, який виникає та діє тільки в умовах вільних конкурентних ринків, які передбачають організацію обміну товарами на основі врівноваженого попиту та пропозиції [5].

В свою чергу, суб'єкти інвестиційних відносин діють в інвестиційній сфері, де здійснюється практична реалізація інвестицій, при цьому мають на меті різні інтереси. До складу інвестиційної сфери включають: сферу капітального будівництва; сферу обігу фінансового капіталу; сферу реалізації майнових засобів, інноваційну сферу, екологічну сферу, сферу інформаційної індустрії; сферу відтворення людського капіталу та інше [6].

Відповідно, інвестиційний процес пов'язаний з персоніфікацію інвестиційного попиту та інвестиційної пропозиції, а також узгодженням інтересів суб'єктів інвестиційних відносин, які за певних умов на певних етапах змінюють своє положення відносно інвестиційних ресурсів.

Але щоб надати повного економічного змісту категорії “інвестиційний процес”, звернемось до поняття “процес”. Відповідно до Великої радянської енциклопедії, процес — це послідовна зміна стану стадій розвитку або сукупність послідовних дій для досягнення якого-небудь результату [7]. Також процес — це зміни, які відбуваються в результаті взаємодії.

Таким чином, на нашу думку, інвестиційний процес — це рух наявних інвестиційних ресурсів, який забезпечує задоволення інвестиційних потреб за рахунок послідовної зміни стану його стадій.

На рисунку нами представлено загальну модель інвестиційного процесу, яка, на наш погляд, розкриває сутність інвестиційного процесу в контексті таких суміжних до нього категорій як інвестиційна сфера, інвестиційний ринок, інвестиційна пропозиція, інвестиційний попит, суб'єкти інвестиційних відносин.

Розуміння сутності інвестиційного процесу зарубіжними та вітчизняними вченими

ПІБ автора	Джерело	Визначення сутності інвестиційного процесу
Шарп У., Александр Г., Бэйли Дж.	Инвестиции: Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 2001	процес прийняття інвестором рішення відносно цінних паперів, в які вкладаються інвестиції, а також об'ємів і строків інвестування. Основа ж інвестиційного процесу становить процедура, яка включає п'ять етапів (вибір інвестиційної політики; аналіз ринку цінних паперів; формування портфеля цінних паперів; перегляд портфеля цінних паперів; оцінка ефективності портфеля цінних паперів)
Гитман Л., Джонк М.	Основы инвестирования. - М.: "Дело", 1999	механізм зведення разом тих, хто пропонує тимчасово вільні кошти, з тими, хто пропонує попит (мають потребу в них)
Пересада А.	Управління інвестиційним процесом. - К.: Лібра, 2002	процес, який реалізується протягом часу здійснення інвестицій і визначається як комплекс заходів від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проекту
Федоренко В., Гойко А.	Инвестознавство: Підручник (за наук. ред. В.Г. Федоренка). - К.: МАУП, 2002	механізм реалізації капітальних вкладень, який забезпечує створення основних фондів і виробничих потужностей - від розробки їх техніко-економічних параметрів до повного досягнення проектних показників
Кісіль М.	Інвестиції // Фінансовий словник довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Каблук та ін. - К.: ІАЕ УААН, 2003	сукупність дій інвесторів при здійсненні ними інвестицій на всіх стадіях цього процесу (передінвестиційної, інвестиційної та після інвестиційної)
Стеченко Д.	Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. - К.: Вища шк., 2002	виробництво і нагромадження засобів виробництва та фінансів для забезпечення руху, відтворення капіталу
Бровко Л., Сталев І.	Экономическое обоснование инвестиций в аграрный сектор АПК / Под ред. В.В. Радченко. - Д.: "Пороги", 1999	єдність фінансових, трудових, матеріально-технічних та інноваційних ресурсів
Скворцов І.	Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія. - Львів: "Львівська політехніка", 2003	неперервне відтворення носіїв праці, грошей та інформаційного потенціалу суспільства (а загалом - будь-якого товару)
Гуткевич С.	Управление инвестиционным процессом в аграрной сфере. - К.: ІАЕ УААН, 2000	сукупності дій суб'єктів інвестиційного процесу по здійсненню інвестицій

До стадій інвестиційного процесу, на нашу думку, можна віднести:

1. Вибір інвестиційної стратегії розвитку.
2. Визначення обмежень.
3. Формування інвестиційної політики
4. Моніторинг інвестиційної політики.

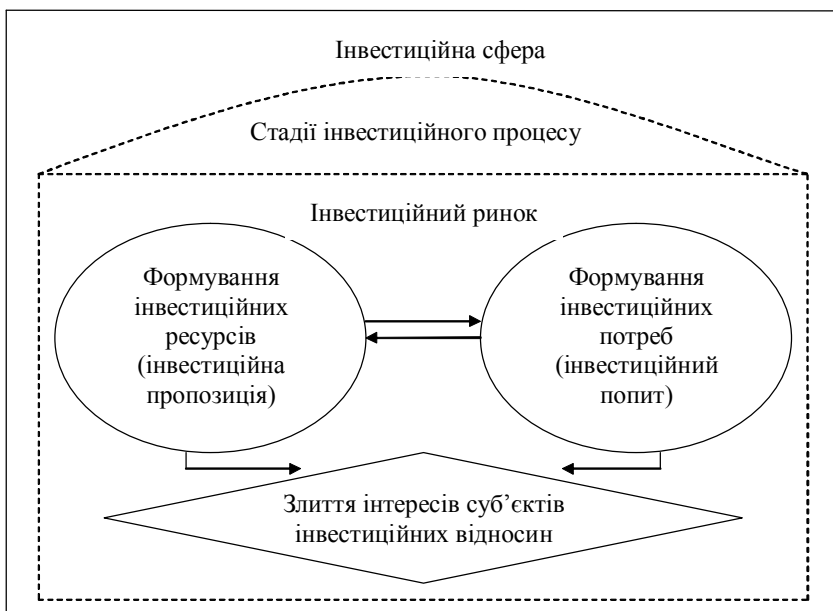

Рис. Загальна модель інвестиційного процесу

Інвестиційний процес, як і будь-який інший процес, набуває свого змісту з формування бачення, тобто вибору інвестиційної стратегії розвитку країни, регіону чи галузі. Інвестиційне бачення — це позиція, до якої повинна прагнути конкретна система, і його складовими є мета, цілі та завдання.

Важливим етапом після вибору інвестиційної стратегії розвитку є приведення її у відповідність з реальними можливостями, оскільки-

ки будь-який інвестор діє в умовах визначеної обмеженості, які накладаються певними факторами макроекономічного середовища і, відповідно, впливають на обсяг інвестицій.

Метою ж інвестиційної політики є привернення уваги потенційних інвесторів до певної території (країни, регіону, галузі, підприємства) за допомогою системи заходів, які здійснюються на певному економічному рівні і сприяють мобілізації інвестиційних ресурсів та задоволенню інтересів суб'єктів інвестиційних відносин.

Моніторинг інвестиційної політики виявляє її дієвість за категоріями “результативність” та “ефективність” (стандарт ISO серія 9000). Такого року оцінка покликана забезпечити виявлення проблем у ході досягнення поставлених цілей інвестиційної стратегії розвитку і на цій основі корегування інвестиційних рішень. Більш того, з часом змінюються обставини і навіть поставлені цілі, виявлення і врахування яких є передумовою управлінського успіху.

При цьому зазначимо, що кожний етап інвестиційного процесу характеризується виконанням ряду робіт, необхідних для успішного руху наявних інвестиційних ресурсів і задоволення інвестиційних потреб. Цей факт говорить про те, що інвестиційний процес та інвестиційна діяльність не є тотожними поняттями; вони відображають різні сторони одного явища. І тому активізація інвестиційного процесу відбувається за рахунок активізації інвестиційної діяльності на різних економічних рівнях.

Отже, зовні інвестиційний процес знаходить свій прояв в неперервному потоці свого відновлення під впливом різних ринкових факторів та умов. І в будь-якій економічній системі інвестиційний процес не зупиняється ні на мить, хоча його масштаби в окремі періоди можуть варіювати в достатньо широких межах. Вони можуть збільшуватися і в такому випадку формуються необхідні фінансові умови для економічного зросту; можуть і зменшуватися, в результаті чого відбудеться поступо-

ве звернення виробничо-господарської діяльності, обмеження росту економіки [1].

Висновки. Інвестиційний процес варто розглядати у контексті таких суміжних до нього категорій, як інвестиційна сфера, інвестиційний ринок, інвестиційна пропозиція, інвестиційний попит, суб'єкти інвестиційних відносин, оскільки це сприяє комплексній оцінці даного економічного явища та побудові на цій основі дієвої системи управління інвестиційними процесами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маковецький М.Ю. Инвестиционный процесс и рынок ценных бумаг: механизм функционирования, современное состояние, перспективы развития. – М.: Анкил, 2003. – 312 с.
2. Гитман Л., Джонк М. Основы инвестирования. – М.: Дело, 1999. – 275 с.
3. Корецький М.Х. Основи розвитку інвестиційного ринку в Україні // Економіка та держава. – № 9. - 2005. – С. 3-6.
4. Гриньова В., Ястремська О. Особливості регіонального управління інвестиційною діяльністю в сучасних умовах // Регіональна економіка. - 2003. - № 3. – С. 170-174.
5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, - 2004. – 376 с.
6. Черваньов Д.М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: Навчальний посібник – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с.
7. Большая советская энциклопедия (в 30 т.). Т. 21 / Гл. ред. А.М. Прохоров, изд. 3-е. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – 640 с.